

-SÖYLEŞİ-

HUKUK ve İKTİSAT YAKLAŞIMI ve TÜRKİYE’DE LİSANS VE LİSANS-ÜSTÜ DÜZEYDE HUKUK EĞİTİMİNDE HUKUK ve İKTİSAT YAKLAŞIMININ MÜFREDATA DÂHİL EDİLMESİ ÜZERİNE SÖYLEŞİ
İstanbul Bilgi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dekanı Prof.Dr. Kerem Cem Sanlı ile Söyleşi*

Canan Eken YANMAZ¹

Avukat

Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü

E-mail: canan.ekenyanmaz@ogr.deu.edu.tr

ORCID ID: 0009-0001-7868-5332

Kerem Cem Sanlı, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nden 1996 yılında mezun oldu. 1999 yılında Marmara Üniversitesi özel hukuk programından, 2000 yılında Harvard Üniversitesi hukuk bölümünden yüksek lisans dereceleri aldı. Daha sonra Marmara Üniversitesi SBE özel hukuk programını tamamlayarak 2006'da doktor, 2017 yılında medeni hukuk doçenti, 2023 yılında ise profesör ünvanını kazandı. Sanlı, İstanbul Bilgi Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nde öğretim üyesi olup 2010 yılından bu yana Rekabet Hukuku ve Politikası Uygulama ve Araştırma Merkezi'nin direktörlüğünü 2024 yılı Ekim ayından bu yana da Hukuk Fakültesi Dekanlığı görevini yürütmektedir. Profesör Sanlı Rekabet Hukuku, Sorumluluk Hukuku, Davranışsal Hukuk ve Ekonomi, Hukukun Ekonomik Analizi alanlarında çalışmalar yapmaktadır.

---

* Bu çalışmada bilimsel araştırma ve yayın etiği ilkelerine uyulmuştur.

¹ **Sorumlu Yazar:** canan.ekenyanmaz@ogr.deu.edu.tr

Atf (APA): Eken Yanmaz, C., (2025), Hukuk ve İktisat Yaklaşımı ve Türkiye'de Lisans Ve Lisans-Üstü Düzeyde Hukuk Eğitiminde Hukuk Ve İktisat Yaklaşımının Müfredata Dâhil Edilmesi Üzerine Söyleşi, İstanbul Bilgi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dekanı Prof.Dr. Kerem Cem Sanlı ile Söyleşi, Hukuk ve İktisat Araştırmaları Dergisi, 17 (1): 133-137.

Canan Eken Yanmaz: Ülkemizde Hukuk ve Ekonomi alanında çalışmalar yapan bilim insanlarının başında gelen bir akademisyen olarak kısaca Hukuk ve İktisat disiplinleri arasındaki bağı açıklar mısınız?

Kerem Cem Sanlı: Tabii, Hukuk ve iktisat disiplinleri birbirleriyle yakından alakalıdır bu nedenle de bu iki disiplin arasında muhtelif ilişkiler kurulabilir. Örneğin iktisadi gelişmelerin hukuku etkilediği veya hukuk kurallarının iktisat açısından önemli olduğu ya da hukuk uygulamasında iktisat biliminden yararlandığı söylenebilir. Mesela rekabet hukukunda bazı kavramların (ve hatta olguların) anlaşılmasında iktisat bilimine başvurmak zaruridir. Bu açıdan iki disiplin arasında iki yönlü muhtelif ilişkiler kurulabilir.

Ancak Hukuk ve İktisat öğretisi veya yaklaşımı denildiği zaman, hukukun, iktisat biliminin yöntemleri ile incelenmesini kastediyoruz. Burada iktisadın inceleme araçları ile hukuku disiplinini ele alıyoruz. İktisadın temelindeki rasyonel davranış modelini (“homo economicus”), hukuki ilişkilere uyguluyoruz ve hukukun iktisadi etkilerini ve bilhassa hukuk kurallarının (refah ekonomisi araçları ile) ekonomik etkinlik ve sosyal refah üzerindeki etkilerini irdeliyoruz. Dolayısıyla bu öğreti ya da yaklaşım açısından hukuk ve iktisat arasında aslında tek yönlü bir ilişki söz konusudur ve bu inceleme büyük ölçüde hukuka, hukukun anlaşılmasına fayda sağlar.

Bu tek yönlü ilişkiyi somutlaşması bakımından biraz daha açmam gerekirse, rasyonel birey, çevresindeki değişkenleri karar alırken dikkate alır ve faydasını maksimize edecek seçimler yapar. Yani tipik bir tüketici, markete gittiği zaman ürün fiyatlarını ve kalitelerini mukayese eder, buna göre (kıt kaynaklarını dikkate alarak) optimal seçimler yapmaya çalışır. Bu bağlamda kaliteli bir ürünün fiyatı düşerse, o ürüne yönelir ve satın alır. İşte hukuk kuralları ve özellikle yaptırımlar da, karar alma mekanizması açısından değişkenlerden biridir. Aynen iktisadi değişkenler gibi (örneğin ürünlerin fiyatları ve kalitesi gibi), kişi hukuka ilişkin parametreleri de dikkate alarak fayda maksimizasyonu yapma eğilimindedir. Bu varsayım kabul edilirse, kira mevzuatında kiracıyı koruyan kurallarının yahut haksız fiil hukukunda kusur sorumluluğundan kusursuz sorumluluğa dönüşen sorumluluk mekanizmalarının ya da üreticiyi sorumlu tutan bazı hükümlerin, kişilerin (veya şirketlerin) davranışları üzerindeki etkilerini öngörmek ve buradan hareketle toplumsal sonuçlarını tahmin etmek mümkün olur. Bu sonuçlar bize, yasal düzenlemelerin ekonomik etkileri hakkında daha sağlıklı fikirler yürütmeye imkan verir. Mesela kusursuz sorumluluğun, kişileri özen göstermeye güdüleyip güdülemediğini analiz edebiliriz. Bir adım daha ileri götürürsek, bu etkilerin

İktisadi açıdan “iyi” yani ekonomik açıdan etkin olup olmadığını da değerlendirebiliriz. Örneğin kazaların maliyetinin azaltılmasını bir hedef olarak belirleyip, kusursuz sorumluluğun kaza sayıları üzerindeki etkisini inceleyebiliriz. Etkin kuralların refahı arttırdığını söylemek ve bu şekilde hukuk alanında yeni bir “iyi” tanımlamak mümkün olabilir. Bu da tabii özellikle hukuk felsefesi ve politikası açısından zengin ve içerikli tartışmalar yapmaya imkan verir.

Canan Eken Yanmaz: ABD’nde UC Berkeley Üniversitesi’nde Hukuk ve Ekonomi alanında araştırmalar yaptınız. Hukuk ve Ekonomi Perspektifinden Sözleşme Hukuku ve Sözleşme Yaptırımlarının Ekonomik Analizi başlığını taşıyan bir de kapsamlı bir doçentlik tezi hazırladınız. Hukuk ve Ekonomi Öğretisi ve Haksız Fiil Hukukunun Ekonomik Analizi başlığını taşıyan bir de doktora teziniz var. Bu alanda yetkin bir uzman olarak Hukuk ve İktisat yaklaşımının Türk hukuk sisteminde yeri var mı? Bu yaklaşım somut olarak hukuk sistemimize ne yarar sağlayabilir ya da ne katkılar sunabilir?

Kerem Cem Sanlı: Bu soruya çeşitli açılardan yanıt verilebilir. Bir kere hukuk ve iktisat yaklaşımının her hukuk sisteminde yeri var. Zira hukuk ve ekonomi, hukukun belirli bir ulusun ya da devletin sistemi olmasından bağımsız olarak, bilimsel bir iddia ile inceleme yapar. Bu anlamda herhangi bir ulusal sistem için uygun değil ya da bu ulusal sistem için hukuk ve ekonomi öğretisi daha uygun demek doğru değil. Dolayısıyla da Türk hukuk sisteminde de yeri var. Yeter ki bu alanda akademik çalışmalar yapılsın, akademisyenler bu öğretiyi ile ilgilensin.

Peki neden ilgilensinler? Yani bu yaklaşımın faydası ne? Hiç şüphe yok ki hukukun daha iyi anlaşılmasını sağlıyor, hukuka başka ve bütünsel bir açıdan bakmayı mümkün kılıyor ve çok daha zengin hukuk politikası argümanları yapma imkanı veriyor. Bu hem yasama faaliyeti hem de yorum faaliyeti açısından son derece değerli. Bu saydığım faydalar özellikle bu alanda çalışma yapacaklar açısından geçerli. Bu nedenle de özellikle akademik çalışma yapmayı düşünenler açısından hukuk ve ekonominin son derece değerli katkılar yapacağını düşünüyorum. Ama asıl, hukuk (ve hatta iktisat) öğretilerine, uygulamasına da ciddi yararlar sağlama potansiyeline sahip. Bu alanda daha fazla kişinin çalışması ve bu alanın içselleştirilmesi, daha iyi ve rasyonel kurallar yazmak, kuralları daha tutarlı ve bütünsel olarak yorumlamak gibi son derece faydalı sonuçlar üretebilir. Ayrıca hukukun daha bilimsel bir şekilde uygulanması açısından da yararları olduğunu söyleyebilirim.

Canan Eken Yanmaz: Hukuk fakültelerinde ve aynı zamanda lisansüstü hukuk eğitiminde hukuk ve iktisat yaklaşımından yararlanarak nasıl bir müfredat düzenlemesi yapılabilir? Bu konuda somut tavsiyeleriniz nelerdir?

Kerem Cem Sanlı: Sorunuzda doğru bir tespit var: Bu konuda bir şey yapılacaksa, öncelikli olarak hukuk programlarında (lisans ve lisansüstü seviyede) dersler açmak yarar sağlar. İlk yapılması gereken bu. Lisans seviyesinde, çok da ileri olmayan bir aşamada (tercihen 2. Sınıfta ve belki de 3. Sınıfta) temel bir hukuk ve iktisat dersi faydalı olur. Belki zorunlu ders olarak açmak iddialı, ama en azından seçimlik ders fayda sağlar.

Keza lisansüstü programda da bu alana dair bir ders açmak (ve belki de birden fazla) fayda sağlar. Lisansüstü programdaki hukuk ve ekonomi derslerinin asıl faydası, akademisyenlerin, daha doğrusu hukuk alanında akademik çalışma yapacak kişilerin eğitilmesi şeklinde kendini gösterir. Nitekim kanımca önemli olan akademisyenleri bu alanda çalışma yapmaya teşvik etmektir. Zira hukuk ve ekonominin yaygınlaşmasının asıl aracı, akademisyenlerin kendi alanlarında hukuk ve ekonomiden yararlanmaları, onu kendi uzmanlık alanlarında uygulamalarıdır. Örneğin tüketici hukukunda ya da sözleşme hukukunda akademik çalışma yapan, doktora tezi yazan kişilerin kendi çalışmaları içerisinde (en azından bir bölümde) bu konuya temas etmeleridir. Ancak bu şekilde gerçek bir fayda ortaya çıkar.

Pek tabii ki bunun dışında, bu alanda lisansüstü programlar açılabilir. Bu da bu alanda farkındalığı arttıracak gibi, yukarıda belirttiğim üzere, akademisyenlerin bu alanda bilgi birikimlerini arttırarak onları bu alanda çalışmaya teşvik edebilir.

Canan Eken Yanmaz: Türkiye'de bazı fakültelerde hukuk ve iktisat alanlarının bir arada olduğu "Ekonomi Hukuku" adı verilen yüksek lisans programları sunulmaktadır. Bu programlar bakımından tespit ettiğiniz temel sorunlar nelerdir? Bu programların revize edilmesine katkı sunacak tavsiye ve önerileriniz nelerdir?

Kerem Cem Sanlı: Şimdi önce şunu söylemek lazım: Bu programlar genel olarak hukuk ve ekonomi programları değil. Görev yaptığım Üniversite'deki program da dahil olmak üzere (ki ekonomi hukuku isminin mucidi olduğumu da söylemem gerekir – bildiğim kadarıyla bu ad altında bir lisansüstü programı ilk defa biz açmıştık), ekonomi hukuku adı altında açılan programlar daha ziyade, ekonomik aktiviteyi ilgilendiren hukuk alanlarındaki dersleri bir bütün olarak içeriyor. Yani mesela bir şirketin faaliyetlerini dikkate aldığımız zaman, bu faaliyetlere, özel ve

kamu hukuku ayrımı olmaksızın, uygulanan tüm hukuk dalları aslında ekonomi hukuku kapsamında. Bunlar geniş anlamıyla (ki ceza hukukunu da dahil edebiliriz) ekonomik faaliyeti düzenleyen hukuk kuralları ve günümüz iş dünyasında asıl önemli olan da bu. Bu manada özel ve kamu hukuku ayrımına dayanan lisans üstü programların uygulama açısından yararlı olmadığını düşünerek bu kavramı ortaya atmıştık ve programa da bu ismi vermiştik. Sonradan bu terim ve kavram benimsendi ve sadece vakıf üniversiteleri değil, devlet üniversitelerindeki hukuk fakülteleri (daha doğrusu sosyal bilimler enstitüleri) de benzer programlar açtılar. Ancak altını çizeyim, bu programlardaki dersler hukuk ve iktisat bakış açısı ile ele alınmıyor. Hatta birkaçı hariç hiçbirinde hukuk ve ekonomi dersi de yok. Bu programlarda ekonomiyi düzenleyen hukuk alanları, geleneksel ve belki de uygulama bakış açısı ile öğrencilere anlatılıyor.

Bu programlardaki sorunlar açısından ise, açıkçası her birini ayrıca incelemek gerekir. Dediğim gibi, bu programlarda hukuk ve ekonomi bakış açısının olması gerektiğini kabul ediyorsak, o zaman hepsi sorunlu. Ama bunun ötesinde program içeriklerini bilmediğim için, sorunlar hakkında görüş belirtmem doğru olmaz. Sadece şunu söyleyebilirim, YÖK mevzuatı ve uygulaması açısından sorunlar var. Zira bazı üniversiteler, ekonomi hukuku programlarından mezun olan öğrencileri doktora programlarına kabul etmiyorlar. Özel veya kamu hukuku programlarını sadece tanıyorlar. Bu eleştiriye açık bir uygulama. Nitekim bu nedenle salt bu ad altında lisansüstü program yürütmek, araştırmaya yönelen bir Üniversite veya Fakülte için makul değil. Yine belki de ikinci eleştiri de bu programlar genellikle sadece tezsiz program şeklinde açılıyor. Bu da eleştiriye açık. Oysa pekala tezli yüksek lisans programları olarak da faaliyet yürütülebilir.

Canan Eken Yanmaz: Değerli katkılarınız ve ayırdığınız vakit için çok teşekkür ederim.